

Zijn gehoor wordt minder, maar zijn geest is nog sterk. Het bezoek was plezierig door de heldere en geanimeerde wijze van communiceren van de heer Mommers.

Jeugdopleidingen

De commissie PR van de VBBN is voornemens een overzicht te maken van de jeugdopleidingen op het gebied van bijenteelt in Nederland, zie 'Wie de jeugd heeft ...' in Bijen 12 (7/8): 217 (2003).

Indien u jeugdcursussen verzorgt of gaat verzorgen, verzoeken wij u dit door te geven aan het secretariaat van de VBBN, Gerda Bogaards of Marga Canters, 0317-42 24 22 (maandag t/m vrijdag tussen 10.00-14.00 uur) of per E: vbbn@vbbn.nl

250

Studiedag 8 november 2003 in het schoolgebouw van de Helicon, Schouwrooij 2 te Bostel.

Jo Janssen, voorzitter studiedag

Het thema van de studiedag zal zijn: 'Imkeren met Varroa'. De studiedagcommissie heeft het programma voor de studiedag 2003 weer rond en kan daarom het volledige programma aanbieden.

Mededelingen vanuit het bondsbestuur De voorzitter van de bond, dhr. J. Beekman, zal enkele mededelingen doen vanuit het bondsbestuur. Hij zal geen winnaars van de Bijenteeltbedrijfswedstrijd bekend maken omdat er geen keuring heeft plaatsgevonden.

Lezingen: *Lezing 1:* lokaal 150, dhr. F.J. Jacobs:

'Hygiënisch gedrag van de bijen en de varroamijt'. Om insleep van ziekten te voorkomen is het van belang dat de imker zo hygiënisch mogelijk werkt in en rond zijn bijen. Hygiënisch werken heeft voor iedere imker een andere betekenis, duidelijk zijn daar verschillende gradaties in te bespeuren. Onder hygiënisch gedrag bij bijen verstaan wij dat de bijen hun woning schoonhouden o.a. het openen en schoonmaken van de cellen, waar door ziekte of parasieten aangetaste larven of gekwetst broed in zit. Bij bijen zien we overeenkomsten met mensen; de ene bij is de andere niet, er kan nogal wat verschil zitten in het poetsgedrag. Hoe sneller en nauwkeuriger het poetsen gebeurt hoe kleiner de kans op ziektes. Eén van de manieren voor de bij om de varroamijt te overleven is om ze op te ruimen oftewel om ze te herkennen als 'vijandig of vuil' en ze weg te poetsen; óók om besmette cellen uit het broed weg te ruimen. De bij met een hoog niveau aan hygiënisch gedrag komt daar het dichtste bij.

Hoe krijgt nou de imker zicht op het hygiënisch gedrag van zijn bijen om in die richting enige *selectie* te sturen? In Bijen wordt regelmatig over dit onderwerp gepubliceerd, toch denk ik dat het een goede zaak is als we daars eens nader op ingaan. De heer Frans Jacobs gaat deze

materie met ons bekijken en ons op weg helpen.

Lezing 2: lokaal 108, dhr. W. van Grastek:

'Biologisch dynamisch imkeren met de varroamijt'. Imkers die biologisch dynamisch imkeren gebruiken uit principe geen chemische bestrijdingsmiddelen tegen de varroamijt. Misschien dat zij daardoor creatiever zijn in het ontwikkelen van natuurlijke methoden ter bestrijding van de varroamijten. Naast de darrenraatmethode hebben de biologisch dynamische imkers nog meer natuurlijke methoden ingebouwd. De zwermtijd is voor de biologisch dynamische imker een belangrijke tijd om de varroamijten goed te bestrijden.

In deze lezing zal duidelijk gemaakt worden hoe de biologisch-dynamische imker zonder gebruik te maken van chemische middelen de varroamijten bestrijdt gedurende het bijenseizoen. De grote vraag is echter: is het inderdaad mogelijk de varroamijten te bestrijden alleen met natuurlijke methoden en heeft dat voldoende effect op een bijenvolk dat het daar niet onder lijdt en dezelfde prestaties kan leveren als een bijenvolk dat wel bestreden is met chemische middelen.

Dhr. Grastek is zelf biologisch dynamisch imker en werkt al jaren met deze natuurlijke aanpak en zal ons hierover veel duidelijkheid kunnen verschaffen.

Lezing 3: lokaal 149, medewerker PPO-Bijen, Christ Smeeckens:

'Imkeren met bestrijding van de varroamijt'. Ondanks het feit dat de meeste imkers het gebruik van chemische middelen ongewenst vinden werd in de afgelopen jaren vooral Apistan gebruikt voor de bestrijding van de varroamijten. Nu Apistan niet meer werkzaam is moeten andere middelen en methoden gebruikt worden. Door onderzoek zijn er in de afgelopen jaren meer mogelijkheden voor een duurzame varroabestrijding gekomen. Uitgangspunt hierbij is de controle van het aantal mijten op de varroabodem. In deze lezing worden door PPO bijen en door andere onderzoeksinstituten uitgeteste bestrijdingsmiddelen toegelicht. Hiermee kan de bijenhouder een keuze maken uit de mogelijkheden die er op dit moment zijn voor de bestrijding van de Varroamijt die past bij zijn manier van bijenhouden.

Lezing 4: lokaal 151, dr. M.L. Boerjan:

'Imkeren zonder bestrijding van de varroamijt'. De Varroa destructor woont en belaaft onze bijenvolken al zo lang dat we daar al lichtelijk aan gewend zijn. Met Apistanstrips de bestrijding uitvoeren tijdens het invoeren verliep probleemloos en we imkerden rustig weer een jaartje verder. Tot het moment dat de mijt resistent werd ten opzichte van Apistan.

Toen gingen onze ogen opnieuw weer open en wisten we het niet meer. We werden gedwongen over het probleem weer na te denken. In Bijen lasen we een stukje over een bijenvolk waarvan de leeftijd niet duidelijk was, maar waarbij geen bestrijding tegen de varroamijt was toegepast. Het volk woonde in een boom die omgehakt werd. Omdat de bijen dat niet leuk vonden kwamen ze tegen de gemeentewerker in opstand.

Regelmatig hoor je erover dat volken overleven terwijl geen bestrijding wordt toegepast. Omdat de imker bijvoorbeeld vanwege zijn leeftijd niet zo met zijn bijen en dus ook niet met de bestrijding van de varroamijt is bezig geweest. Wat is daar van waar?

Ook hoor je imkers die volgens het principe werken: *honing*

is een natuurproduct en dat moet het blijven. Daarom komt bij mij in de bijenvolken geen vergif voor wat dan ook. En er komt dus ook geen vergif in mijn bijenvolken om de varroamijt te bestrijden. Als de varroamijt bestreden moet worden dan moeten de bijen dat zelf maar doen. Een parasiet die zijn gastheer vernietigt is geen goede parasiet maar een verdelger. Een parasiet zorgt ervoor dat hij in harmonie leeft met zijn gastheer.

Er wordt meer gepraat over de Primorskybij, over mierenzuur of oxaalzuur, maar weinig over imkeren zonder bestrijding en het is daarom dat we op onze studiedag mw. Boerjan uitgenodigd hebben om daarvoor ook een platform te creëren.

Workshops Ter ondersteuning van de lezingen zullen diverse workshops plaatsvinden.

1. *Etherische olieën* Dhr. C. van Heemert zal met dia's de werking van etherische oliën demonstreren.

2. *Demonstratieraampje zonder bedrading* Mw. W. Fréhe zal laten zien dat een raampje, op een bepaalde manier gemaakt, zonder bedrading sterk genoeg is om het te kunnen slingeren en e.v. te gebruiken voor de darrenraatmethode.

3. *Tentoonstelling bijen, was en bijenwas* Medewerkers van het bijenteeltmuseum in Kalmthout uit België zullen een gedeelte van de tentoonstelling uit het museum ten toon stellen.

4. *Informatie over bijen op Internet* Er zal een demonstratie gegeven worden hoe er informatie verkregen kan worden over bijen.

Postersessie Panelen van PPO-Bijen (voorheen Ambrosiushoeve) geven allerlei informatie over recente onderzoeken. De 'Vrienden van Ambrosiushoeve' zullen informatie verschaffen over de prachtige drachtplantentuin van de Ambrosiushoeve.

Boekenverkoop van de bond Doordat er geen gebruik meer werd gemaakt van het lenen van boeken uit de bibliotheek van de bond zijn veel boeken bij opbod verkocht, een deel is onder bepaalde voorwaarden overgedragen aan PPO-Bijen. Het restant boeken zal tijdens de studiedag te koop worden aangeboden.

Markt In lokaal 69 zal weer een markt worden gehouden. Iedereen, behalve handelaren, kan hier bijenspullen ruilen of verkopen. In verband met besmettingsgevaar van AVB mag geen materiaal worden aangevoerd dat in aanraking is geweest met bijen. Meer informatie in het oktober-nummer van Bijen.

Vertoning videofilm In lokaal 69 zal de videofilm vertoond worden: 'Biologische Varroabestrijding'.

Honingkeuring Ook zal er weer honing gekeurd worden volgens de nationale richtlijnen. Deze richtlijnen werden in 2001 in Bijen gepubliceerd. Bij de inname van de honing zal een honingkeurmeester aanwezig zijn die advies geeft tot welke categorie de te keuren honing behoort te worden aangeboden.

Een jury zal de inzendingen beoordelen en deze zullen na de keuring tentoongesteld worden voorzien van de uitslag en onder welk nummer.

Mede en was Was en mede zullen hoogstwaarschijnlijk nog volgens de oude richtlijnen gekeurd worden.

Een inzending mede bestaat uit drie flessen mede, afkomstig van één partij. De flessen mogen niet van een etiket of opschrift zijn voorzien. De jury zal de mede be-

oordelen op smaak, helderheid, zuiverheid en verpakking. Er worden verschillende categorieën was onderscheiden: *Zelfgezuiverde was*: per inzender mag slechts één blok was aangeboden worden. Het stuk moet minstens 500 gram wegen en mag niet van een etiket of ander kenteken voorzien zijn.

Zelfgegoten kunstraat: per inzender één serie van drie vellen. De vellen kunstraat mogen niet voorzien zijn van een etiket of opschrift. De jury zal de gezuiverde was en de zelfgegoten kunstraat beoordelen op kleur, geur, structuur en verontreinigdheden; de zelfgegoten kunstraat tevens op sterkte, gewicht en oppervlaktemaat.

Siervoorwerpen en kaarsen van bijenwas: het aantal inzendingen per deelnemer is onbeperkt. De beste inzendingen van de diverse klassen worden met een certificaat gehonoreerd.

Keuring vlechtwerk Al weer voor de derde keer zal er vlechtwerk gekeurd worden. Vorig jaar was er maar één deelnemer. De commissie spoort iedere vlechter aan om zijn producten ter keuring aan te bieden. Het zou jammer zijn als dit onderdeel zou komen te vervallen.

Ontmoetingsruimte U bent niet verplicht de hele dag het programma te volgen. In de aula bij de bar is de hele dag gelegenheid om met uw collega-imker van gedachten te wisselen onder het genot van een kop koffie of een ander drankje.

Parallelprogramma Het parallelprogramma bestaat uit jaar uit twee onderdelen:

1. *Koken en bakken met honing*

Boven in de keuken zal het echtpaar De Coninck de deelnemers wegwijzen maken hoe je met honing heerlijke gerechten kunt bereiden. De prijs om aan dit programma deel te nemen zal tussen de €7,- en €10,- liggen.

2. *Maken apitherapieproducten*

Mw. Nelly van Heel komt de deelnemers leren hoe je apitherapieproducten kunt maken op een zeer eenvoudige manier. Zij zal ook een receptenboekje voor de prijs van €1,- te koop aanbieden.

Imkermaterialen

Ook dit jaar zal Devo uit Tilburg weer imkerartikelen te koop aanbieden.

Informatie over: een medewerker van PPO-Bijen zal informatie verstrekken over het gebruik van oxaalzuur en wat de risico's zijn voor mens en bijen en of er residuen achterblijven in de honing.

Natuurverenigingen De Natuurverenigingen IVN (instituut voor natuureducatie) en KMPT (Groei en Bloei) zullen ook dit jaar weer acte de presence geven.

Loterij Om de kosten van deze studiedag te drukken zal er een loterij worden gehouden waarmee waardevolle prijzen zijn te winnen. De loten kosten €0,50 per stuk en 6 voor €2,50, u mag zoveel loten kopen als u wilt. U kunt de prijzen van tevoren bewonderen.

Toegangsprijs Voor de leden van de Bond van bijenhouders ZLTO op vertoon van lidmaatschapskaart €10,-, voor niet-leden €15,-.

Niet-leden kunnen ook dit jaar volwaardig deelnemen aan de keuring van honing, was en mede en ook vlechtwerk d.w.z. dat ook zij zullen meedingen naar de te behalen certificaten.

Plaats en tijd De studiedag wordt gehouden in het

schoolgebouw van de Helicon, Schouwrooij 2 te Bostel. Het gebouw is om 09.30 uur open en om 10.00 uur zal de studiedag officieel geopend worden. De studiedagcommissie nodigt u van harte uit.

Attentie Meldt u zich dit jaar ook weer tijdig aan zodat er geen problemen hoeven te ontstaan? Leden van de bond: bij de afdelingssecretaris en andere imkers bij de secretaris van de bond dhr. C. Roelen, Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg, 013-58 36 350 (alleen op maandag), fax 013-54 35 579, E: info@bijenhouders-zlto.nl

Imker koninklijk onderscheiden

Aat Rietveld

Op 29 april jl. werd de heer Henk Joosen omhangen met de versierselen die horen bij het 'lid zijn van de Orde van Oranje Nassau'.

252

Burgemeester C.G.J. Rutten van Breda speldt de versierselen op bij imker Henk Joosen te Teteringen.

Henk Joosen en zijn vrouw Toos zijn actieve mensen in het dorp Teteringen. Voor ons imkers in Kring de Baronie valt de grote gastvrijheid op van Toos en Henk. In hun prachtige lokaal bij bijenhal 'de Imme' kan worden vergaderd, les gegeven en kunnen groepen worden ontvangen. Als het over bijen gaat raakt Henk niet uitgepraat. De chauffeur van burgemeester Rutten van Breda drong bij zijn baas aan op haast ... er moesten nog meer onderscheidingen worden uitgereikt. Zenuwachtige burgers wachten op de komst van de burgervader met de versierselen die het de koningin behaagd had uit te reiken. Maar de heer Rutten was al zo in de ban van de verhalen van Henk dat hij slecht weg kon gaan nadat hij de bijenstal en al het moois er omheen uitvoerig had bekeken. Groot was zijn verbazing dat achter de hoge hekken een dergelijk bijenparadijs was geschapen. Henk doet veel aan propaganda voor de bijen, ontvangt schoolgroepen, is te gast geweest op de landelijke tv en leeft van en voor de bijen. Zelden zullen we zo'n goed verzorgde bijenstand aantreffen. De grote steun die zijn vrouw Toos daaraan geeft mag niet worden onderschat. De burgemeester noemde dit alles in zijn speech en eindigde met de mededeling dat het de Koningin behaagd had Henk de versierselen om te hangen en uit te reiken.

Op 7 juli 2003 is ons zeer gewaardeerd lid

A.AAL

op 73-jarige leeftijd overleden. Hij was al ruim 30 jaar lid van de subvereniging Steenderen e.o. en kon ons uit zijn rijke ervaring met vele staaltjes imkerkunde verrassen. Hij was er trots op dat zijn zoon met de doorgegeven ervaring en de zeer grote bijenstal het bedrijf heeft voortgezet.

Wij zullen hem en zijn actieve deelname aan de vergaderingen missen en wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte toe.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Steenderen e.o.

Wij gedenken

STEVEN BOUW

We belden om te vragen of hij meeding met de excursie naar Marcel Hallmans, maar tot onze schrik kregen we te horen dat Steven ernstig ziek was. Een aantal weken ervoor was darmkanker geconstateerd. Er is nog wel getracht om operatief iets weg te halen, maar de ziekte had al teveel om zich heen gegrepen. Hij werd naar huis gestuurd met de ontstellende boodschap: wij kunnen hier niets meer aan doen!

Op 27 januari 2003 is hij overleden en op zaterdag 1 februari begraven.

Vrijdags hebben we, met een aantal leden van de vereniging, zijn vrouw, kinderen en overige familie gecondoleerd en sterkte gewenst.

Een jaar ervoor hadden we Steven bereid gevonden om mee te draaien in het bestuur van onze subvereniging Voorthuizen. Helaas heeft hij niet kunnen afmaken wat hij allemaal van plan was.

Steven herinneren we ons als een groot natuurliefhebber die graag naar buiten trok om rustig van al dat moois te genieten. Dat deed hij ook van zijn vogels en vooral zijn bijen. Het genieten van het nieuwe voorjaar, wat hij altijd zo intens deed zoals uit zijn woorden bleek, mag hij niet meer beleven.

Wij wensen Elly, de kinderen en verdere familie de kracht toe om dit onvoorstelbare verlies te kunnen dragen en verwerken.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Voorthuizen
Kees Overeem, secretaris

Een onuitwisbare herinnering

ALBERT KROEZE

26 mei is hij van ons heengegaan. 42 Jaar imker in hart en nieren. Veel heeft hij ons geleerd en de manier waarop hij ons vertrouwd heeft gemaakt met de bijen is een ONUITWISBARE HERINNERING.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Musselkanaal e.o.